

РИСУНОК І ПЕРСПЕКТИВА

Частина I. Натюрморт

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>02 Культура і мистецтво ¹</i>
Спеціальність	<i>023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</i>
Освітня програма	<i>Образотворче мистецтво</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>I курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кредитів ЕКТС/ 120 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік</i>
Розклад занять	<i>Практичні заняття (один раз на тиждень)</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Практичні: старший викладач, Шаповаленко Михайло Вікторович mailto:shap.m.v@gmail.com</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Рисунок - це основа образотворчого мистецтва, а як навчальна дисципліна має необмежені можливості для творчого розвитку студентів, формування їх естетичного смаку і художніх потреб. Водночас рисунок є самостійним видом мистецтва з давніми традиціями і багатовіковою історією. Вивчення дисципліни «РИСУНОК» має за мету сформувати у студентів вміння і навички реалістичного зображення графічними засобами, розуміння суті творчого процесу і створення художнього образу. Завданнями вивчення курсу є: образно сприймати навколишню дійсність і передавати реальний образ просторових предметів на площині паперу, формувати вміння конструктивного і образного аналізу моделі; вивчати принципи і методи реалістичного зображення об'ємної форми засобами рисунку; підвищувати культуру сприйняття студентів, формувати високі естетичні потреби, здібності творити за законами краси.

Мета опанування дисципліни – є формування фахових компетенцій в галузі рисунку, які сприятимуть формуванню вміння створювати високохудожні оригінальні твори у галузі дизайну та образотворчого мистецтва.

Предметом навчальної дисципліни є академічний рисунок, конструктивна будова предметів, форм і об'єктів довколишнього світу, особливості та закономірності зображення предметів, об'єктів та явищ засобами реалістичного рисунку.

Компетентності: здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей; здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва; здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності; здатність застосувати основи архітектоніки видань, природничі і фундаментальні гуманітарні науки для концептуалізації моделей творів образотворчого мистецтва. Формування та розвиток художньо-проектного мислення; здатність створення загальної концепції художнього проекту, її обґрунтування та практична реалізація; здатність до візуалізації формальних і функціональних особливостей об'єкта за допомогою композиційних засобів виразності, професійного використання законів композиційних побудов для вирішення конкретних проектних задач.

Програмні результати навчання:

- застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу;
- виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях;
- застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах;
- відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом;
- розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва;
- володіти арсеналом художньо-технічних виразальних засобів сучасної української графіки, ґрунтуючись на досягненнях авторської друкованої графіки минулого, засобами, техніками й технологіями образотворчого мистецтва в області живопису й рисунку, станкової графіки, мистецтва книги, мистецтва графіки й плаката, оформлення друкованої продукції, друкованої графіки, естампа;
- знання факторів, що визначають доречність використання різних технік графіки та їх імітацій в конкретних завданнях з проектування; практичними прикладами застосування графіки в рамках проектної роботи графічного дизайнера;
- вміння малювати, в тому числі в академічній манері, використовувати рисунки в створенні композицій, застосовувати їх у проектуванні будь-якого об'єкта;
- вміння створювати лінійно-конструктивні побудови і вибирати техніки виконання конкретного рисунка; використовувати можливості графіки, орієнтуватися в технологіях і прийомах використання графіки в різних видах графічного дизайну.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна викладається в 1-му курсі навчання за освітньою програмою *Образотворче мистецтво* першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності *023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація*. Курс не залежить від інших навчальних дисциплін в структурно-логічній схемі освітньої програми.

3. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. I семестр. Натюрморт з гіпсових форм

Тема 1.1. Основи побудови геометричних тіл у просторі.

Тема 1.2. Рисунок натюрморту з групи геометричних гіпсових фігур.

Тема 1.3. Рисунок натюрморту з предметів побуту.

Тема 1.4. Рисунок черепа людини.

Тема 1.5. Метод аналізу і візуалізації форми голови (обрубковка).

Тема 1.6. Рисунок екорше.

Тема 1.7. Мальовування деталей голови – носа, очей, губ і вуха.

Тема 1.8. Методична послідовність роботи над рисунком гіпсової голови античного зразка.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література

1. Клименюк Тетяна Михайлівна Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник /Т.М. Клименюк; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. 340 с.
2. Куленко М.Я. Основи композиції в образотворчому мистецтві: навч. посібник для студ. архіт. фак-ту / Київськ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ,2001. 87 с.
3. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції (геометричні аспекти). Київ: Каравелла, 2004. 304 с.
4. Полубок А.П. Рисунок. (Побудова конструктивної моделі людського черепа): методичні вказівки до виконання завдань для студентів архітектурного факультету ІІ курсу які навчаються за спеціальністю 191 «Архітектура і містобудування» та студентів І курсу за спеціальностями 022 «Дизайн». /А.П. Полубок; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ: КНУБА, 2018. 24 с.
5. Ратнічин В.М. Перспектива: навчальний посібник. Київ Вища школа 1977 р. 136 с.

Додаткова література

6. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві / О.Я. Боднар. – Львів : Укр. технології, 2005. – 197 с.
7. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования./ И.Т. Волкотруб – К.: Вища школа, 1988. – 191 с.
8. Гордєєва Є. П. Перспектива. Збірник завдань / Є. П.Гордєєва, Я. Р. Лелик – Луцьк: «Волинська обласна друкарня», 2003. – 185 с.
9. Гордєєва Є. П. Перспектива. Методи побудови / Є. П.Гордєєва, Я. Р. Лелик – Луцьк: «Волинська обласна друкарня», 2001. – 158 с.
10. Шебек Н. М. Золотий перетин як критерій гармонійності композиції міських планувань / Н.М.Шебек // Проблеми гармонії, симетрії і золотого перетину в природі, науці та мистецтві: зб. наук. пр. / ред.: Л.П. Середа. – Вінниця, 2003. – Вип. 15. – С. 258-260
11. Шмагало Р. Методика викладання рисунку в навчальних закладах Галичини 2-ї пол. ХІХ – поч. ХХ ст.: історико-мистецтвознавчий аналіз // Діалог культур: Україна в світовому контексті. Мистецтво й освіта. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 182-195.
12. Vammes Gottfried, Der nackte Mensch.–Dresden.: Veb Verlag Der Kunst, 1982.–480 h.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Практичні заняття

Модуль 1. І семестр. Натюрморт з гіпсових форм

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1. Тема: Основи побудови геометричних тіл у просторі [1, 3, 4, 5, 11].

Перелік основних питань:

1. Композиційні рішення і компоновання.
2. Робота над композицією, лінійно-конструктивною побудовою та основами повітряно-просторового вирішення рисунку
3. Пропорції геометричних тіл.

Завдання на практичну роботу: намалювати лінійно-конструктивний рисунок геометричних тіл: куба, сфери, шестикутної призми, циліндра, конуса, за наступними етапами - позначити композиційне розміщення на аркуші крайніми точками; визначити центр розміщення зображення і знайти основні точки вершин кутів з урахуванням масштабу; визначити пропорції і перспективні скорочення при даній точці зору; прорисовувати конструкцію легкими тонкими лініями по позначених опорних точок з урахуванням лінії горизонту та точок сходу, визначити характер ліній, головні та другорядні конструктивні елементи.

Матеріали: папір, формат А3, А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: : Начерки. Композиційні пошуки з натурального матеріалу виконати градації тону від світлого до темного і навпаки м'яким та твердим олівцем, (формат А-4). Вправи на фактури олівцем (розмітити формат А-4 на 6 частин та зробити пошуки різних фактур). Вправи на просторовість лінії, конструктивні рисунки. Пошук форми та об'єму [1, 3, 4, 5].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: *Історичні аспекти розвитку базових основ та методів навчання малюванню ; Основи побудови геометричних тіл у просторі*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2. Тема: Рисунок натюрморту з групи геометричних гіпсових фігур. [1, 2, 3, 7].

Перелік основних питань:

1. Лінійно-конструктивний образотворчий метод як спосіб передачі об'ємного зображення.
2. Аналіз форми як головний спосіб побудови зображень.
3. Визначення характерних конструктивних особливостей під час роботи з натурою.
4. Етапи роботи. Опорні точки побудови.

Завдання на практичну роботу: на базі набутих навичок з попереднього завдання навчитись будувати прості геометричні форми в заданій системі просторового середовища, передавати плановість та просторовість, виявляти взаємозв'язок між предметами та предметами і середовищем, *за наступними етапами* - позначити композиційне розміщення на аркуші крайніми точками; визначити композиційний центр зображення; визначити пропорції і перспективні скорочення при даній точці зору; прорисовувати конструкцію легкими тонкими лініями за визначеними опорними точками з урахуванням лінії горизонту та точок сходу, визначити характер ліній, головні та другорядні конструктивні елементи, витримати точність у передачі натури, графічними засобами лінії та тону показати тривимірність та просторовість заданих об'єктів, знайти характерні зони власної тіні і визначити відповідні їм зони падаючої тіні. з мінімальним використанням тону.

Матеріали: папір, формат А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: зробити світло-тіньовий рисунок пластичних об'єктів – драперовки, з урахуванням закону світлотіні. Матеріали: папір, формат А3; олівець [1, 2, 3, 7].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: *Закони, принципи, засоби і прийоми композиції*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3. Тема: Рисунок натюрморту з предметів побуту. [7, 11].

Перелік основних питань:

1. Конструктивний аналіз і деталізоване вивчення побутових предметів.
2. Закони передачі форми, фактури, матеріальності об'єктів, їх плановість та взаємозв'язок з площиною
3. Побудова тіні, що падає і власної тіні предмета, світла та рефлексів у предметах різних за фактурою при спрямованому освітленні

Завдання на практичну роботу: *намалювати лінійно-конструктивний та тональний рисунок предметів побуту, за наступними етапами* – зробити декілька пошукових ескізів, композиційно розмістити предмети на аркуші; визначити центр розміщення зображення; визначити пропорції і перспективні скорочення при даній точці зору; акцент у малюнку робиться на лінійно-конструктивному аналізі форми предметів, заснованому на аналізі елементів, що утворюють велику форму даного предмета (співвідношення частин предмета загалом із найпростішими геометричними тілами – циліндром, кулею, кубом; тон використовується мінімальний - тільки як допоміжний засіб для виявлення та посилення зорового сприйняття об'єму, конструкції та формоутворення.

Матеріали: папір, формат, А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: намалювати тональний натюрморт з побутових предметів на виявлення композиційного рішення, тональної шкали співвідношення. (світле на темному, темне на світлому).

Матеріали: папір, формат, А4; олівець.[7, 11].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: *Мистецтво рисунку в епоху Відродження; Основи перспективи*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4. Тема: Рисунок черепа людини [4, 12].

Перелік основних питань:

1. Основи пластичної анатомії черепа.
2. Організація системи побудови конструктивної основи голови людини з урахуванням опорних точок побудови та їхнього зв'язку з кістковою основою.

Завдання на практичну роботу: *намалювати лінійно-конструктивний рисунок черепа людини, за наступними етапами* - позначити композиційне розміщення на аркуші крайніми точками; визначити центр розміщення зображення, визначити взаємозв'язок складових частин черепа; провести аналіз загальних форм і об'єму черепа, за допомогою простих геометричних фігур та легкого тону, вивчити деталі на конструктивно-анатомічній основі; освоїти закономірності лінійної конструктивної будови форми черепа.

Матеріали: папір, формат, А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: Начерки лінійно-конструктивного будови черепа людини в складних ракурсах. (папір, формат, А4; олівець) 4, 12].

Дидактичні засоби:

Презентація *PowerPoint* за темою: *Рисунок черепа людини; Пластична анатомія кісток черепа*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5. Тема: Метод аналізу і візуалізації форми голови (обрубковка)

[1, 10, 12].

Перелік основних питань:

1. Аналіз конструктивної будови стилізованої форми голови, формотворчих площин, об'єму, пропорційності окремих частин стосовно загальної форми голови.

Завдання на практичну роботу: намалювати лінійно-конструктивний рисунок обрубковки, за наступними етапами - . компонування у форматі з урахуванням двох ракурсів, виявлення пропорційних співвідношень елементів до цілого, побудова, аналіз конструктивно-лінійних особливостей форми з урахуванням перспективного скорочення, визначення світло-тіневого контраста, детальне моделювання тоном за формою, виявлення об'єму, завершення моделювання, виявлення основних характерних рис форми.

Матеріали: папір, формат А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: Начерки лінійно-конструктивної будови обрубковки в різних ракурсах (папір, формат, А4; олівець) [1, 10, 12].

Дидактичні засоби:

Презентація *PowerPoint* за темою: *Особливості методів навчання рисунку в XVIII і першій половині XIX століття Моделювання обрубковки та екорше*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6. Тема: Рисунок екорше.[1, 12].

Перелік основних питань:

1. Пластична анатомія м'язів обличчя та шиї людини.
2. Поняття основного та допоміжний рисунка.

Завдання на практичну роботу: отримати узагальнене поняття про пластику обличчя, основні групи м'язів обличчя, намалювати лінійно-конструктивний рисунок екорше людини, за наступними етапами - побудова, компонування з урахуванням ракурсу, виявлення конструкцій, уточнення будови м'язів та кісток обличчя, подальше моделювання форм, нанесення основних тональних відносин, акцентуючи увагу на характерних поверхневих м'язах, що впливають на пластику обличчя.

Матеріали: папір, формат А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: Начерки конструктивної будови екорше в профіль, анфас, $\frac{3}{4}$ в різному при різному освітленні (папір, формат, А4; олівець) [1, 12].

Дидактичні засоби:

Презентація *PowerPoint* за темою: *Мистецтво рисунку в епоху Відродження; Моделювання обрубковки та екорше*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7. Тема: Мальовування деталей голови – носа, очей, губ і вуха.[1, 12].

Перелік основних питань:

1. Наочні посібники К. Джомберта, Кенігера, Жульєна, Скіно
2. Аналіз анатомічної будови деталей голови

Завдання на практичну роботу: намалювати об'ємно-просторовий рисунок гіпсових фрагментів голови (око, ніс, губи, вухо), за наступними етапами - композиційне розміщення на аркуші; визначити центр розміщення зображення; визначити пропорції; визначити співвідношення розмірів Закінчивши лінійно-конструктивну побудову, потрібно виліпити форму тоном, з'ясувати сутність форми кожної обраної для малювання деталі голови.

Матеріали: папір, формат А3; олівець.

Завдання на самостійну роботу: Начерки деталей голови в різних ракурсах, при різному освітленні (папір, формат, А4; олівець) [1, 12].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: Система навчання рисунку в Стародавній Греції; Мистецтво рисунку в епоху відродження;

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8. Тема: Методична послідовність роботи над рисунком гіпсової голови античного зразка [1, 4, 6, 12].

Перелік основних питань:

1. Класичні методи зображення голови (модулі, канони).
2. Аналіз традиційних методик роботи над рисунком голови

Завдання на практичну роботу: намалювати об'ємно-просторовий рисунок гіпсової голови Антіноя, за певною послідовністю - композиційний пошук у форматі: визначити пропорції, осі повороту голови та шиї по відношенню один до одного, намітити вісь симетрії, лінійно-конструктивну побудову об'ємної форми, намітити основні площини голови та частини обличчя, характер зачіски, уважно стежити за пропорційним співвідношенням частин обличчя один до одного; більш чітко анатомічне виявлення характерних особливостей голови та окремих частин особи, конструктивних та пластичних; тональне рішення; узагальнення та завершення.

Матеріали: папір, формат А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: Начерки. Гіпсової голови Антіноя в складному ракурсі (папір, формат, А4; олівець) [1, 12].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: Система навчання рисунку в Стародавній Греції; Методика навчання малюванню у другій половині XIX та в XX столітті

6. Самостійна робота студента/аспіранта

№з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
1	Підготовка до аудиторних занять	52
3	Підготовка до заліку	6

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Рисунок і перспектива. Частина I. Натюрморт», студенти на практичних заняттях під керівництвом викладача виконують практичні завдання за темою, опановують теоретичний матеріал у вигляді бесіди.

Завдання для виконання творчих завдань самостійно подаються в розділі «Методика опанування навчальної дисципліни» силабусу.

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають повноцінно засвоїти програму курсу й отримати відмінні результати навчання, необхідні 100% відвідування практичних занять. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються. Дедлайн відпрацювань – передостаннє практичне заняття.

Політика університету:

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: робота на 8 практичних заняттях

Семестровий контроль: залік.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- роботи на 8 практичних заняттях

Робота студента:

- на 8 практичних заняттях визначає 100% його рейтингу з дисципліни;

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо він:

- виконав всі завдання на високому рівні

Пропущені заняття, спричиняють зниження рейтингу студента.

Очікується, що всі практичні заняття студент виконує самостійно.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті. Рейтинг студента відображається в особистому кабінеті електронного кампусу.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

8 практичних заняттях (максимальна кількість балів на 1-му практичному занятті складає 12,5):

Виконані завдання на високому художньому рівні, технічно бездоганні, відмінне володіння виражальними засобами і прийомами рисунку, включають творчий підхід у композиційному і тоновому вирішенні, повне розуміння законів і використання правил рисунку.	12,5
Виконані завдання на достатньому художньому рівні, технічно виконані з незначними помилками, добре володіння виражальними засобами і прийомами, включають творчий підхід у тоновому виконанні завдання, композиційному вирішенні, розуміння законів і використання правил рисунку.	10,5
Виконані завдання на недостатньому художньому рівні, технічно недосконалі, наявність помилок у побудові і тональному вирішенні, недостатній рівень володіння виражальними засобами і прийомами рисунку, але включають певний творчий підхід у рішенні.	8,5
Виконані завдання на низькому технічному рівні, низький рівень володіння виражальними засобами і прийомами, відсутній творчий підхід	6,5

Календарний контроль:

Календарний контроль проводиться двічі на семестр. Метою проведення календарного контролю є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами.

Умови отримання позитивного календарного контролю	Перший календарний контроль (тиждень 8)	Другий календарний контроль (тиждень 14)
Поточний рейтинг	≥ 30 балів	≥ 50 балів

Умови допуску до семестрового контролю: семестровий рейтинг не менше 40 балів.

Семестровий контроль:

Студенти, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань. Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею.

Якщо сума балів менша за 60 та виконані умови допуску, студент виконує контрольну роботу. За підсумком набраних балів виставляється рейтингова оцінка.

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре

84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

За наявності у студента документів, які підтверджують його участь у олімпіадах (міських, міжміських, всеукраїнських тощо) за темою практичного заняття або розділу освітнього компоненту ці теми можуть зараховуватись за відповідною тематикою та відповідними балами PCO.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено ктн, доцентом Тетяною Осиповою, старшим викладачем Михайлом Шаповаленко

Ухвалено кафедрою графіки (протокол № 13 від 20 червня 2023)

Погоджено Методичною комісією Видавничо–поліграфічного інституту (протокол №7. від 22.06.2023),
Вченою радою ВПІ № №11. від 26.06.2023